

Våld som system: våld, maskulinitet och förändring

Sofia Strid, David Meier-Arendt

Sofia Strid, docent och lektor i genusvetenskap, Örebro universitet.

E-post: sofia.strid@oru.se

David Meier-Arendt, doktorand och forskningsassistent i sociologi, Technische Universität Darmstadt, Tyskland.

E-post: meier-arendt@ifs.tu-darmstadt.de

Artikelns syfte är att diskutera våld som system och förhållandet mellan maskulinitet, våld och förändring. Den bygger vidare på radikalfeministiska teoretiska utgångspunkter om våld som ett uttryck för makt, men inte reducerbart till makt. I artikeln argumenteras för en förståelse av mäns våld som autoteliskt och som en organiserande princip. Detta analyseras genom en teoretisk diskussion med empiriska exempel på mäns våld som ett sammanhängande system över multipla nivåer. I artikeln argumenteras också för att maskulinitet och mäns praktiker inte kan lösgöras från våld och våldsamma praktiker: de två är ömsesidigt formande och formerande. Begreppet "våldsamma maskuliniteter" är alltså en oxymoron. Artikeln drar slutsatsen att en systemförståelse av våld möjliggör politiska insatser i oväntade domäner.

The aim of the article is to examine violence as a system and the relationship between masculinity, violence and change. It draws on radical feminist theoretical assumptions of violence as an expression of power, but not reducible to power. The article argues for an understanding of men's violence as autotelic and as an organising principle. This thesis is analysed theoretically by interrogating theories of violence and empirically by examining men's violence as a coherent multi-level system. It also argues that masculinity and men's practices cannot be detached from violence and violent practices: the two are mutually constitutive. The concept "violent masculinities" is therefore an oxymoron. The article concludes that a systemic understanding of violence can open for political interventions in unexpected domains.

Våld som system: våld, maskulinitet och förändring

För att uppnå jämställdhetspolitikens övergripande mål – att män och kvinnor ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv – har den svenska regeringen (2016) formulerat sex jämställdhetspolitiska delmål: jämn fördelning av makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet, jämställd utbildning, jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, jämställd hälsa, och att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Denna artikel fokuserar på det sjätte och sista delmålet och argumenterar för att mäns våld utgör ojämställdhetens och könsmaktsordningens nav, dess organiserande princip. Som ett led i detta argumenteras för en feministisk förståelse av våld som ett uttryck för makt, men inte reducerbart till makt, och för våld som system. Begreppet ”organiserande princip” är lånat från naturvetenskapen där den organiserande principen utgör ett sorts kärnantagande från vilket allt annat i närheten kan härleda en klassificering, ett värde, en tolkning eller förståelse. För att exemplifiera: vår förståelse av solsystemet är baserad på den organiserande principen att solen utgör centrum och att alla andra planeter roterar runt den, alla andra planeter definieras genom deras relation till solen. Det innebär att våld behandlas och kontextualiseras som den centrala referenspunkten som gör att alla andra ”objekt” kan placeras och användas i ett konceptuellt ramverk. Könsmaktsordning definieras här med hjälp av en radikalfeministisk förståelse som ett system av strukturer, ideologier och praktiker inom vilket gruppen män är överordnad gruppen kvinnor, och där män dominerar och exploaterar kvinnor (Walby 1989).

Våldförståelsen utvecklas och breddas; våldshistorien är föränderlig. Mäns våld mot kvinnor och barn har inte alltid betraktats som våld. Historiskt har svenska lagar gett män rätt att misshandla och, vid äktenskapsbrott, döda sina makar (Hydén 1995). Den statligt sanktionerade kvinnomisshandeln inom äktenskapet avskaffades 1864 och den statligt sanktionerade kvinnovåldtäkten inom äktenskapet avskaffades först hundra år senare: 1962 (Bergenheim 2005; Nyström 2009). Först 1984 kunde män, gifta eller ej, utsättas för våldtäkt i lagens mening, då ordet ”kvinna” ersattes med ordet ”annan” i sexualbrottslagstiftningen. Det sexualiserade våldet mot sovande människor eller mot kroppar som av andra anledningar inte kan uttrycka motstånd, betraktades inte som våldtäkt förrän 2005. Explicit krav på sexuellt samtycke infördes med den nya sexualbrottslagstiftningen 2018 (Proposition 2017/18).¹ Vissa former av mäns våld sanktioneras ännu av stater, våld som av FN och EU definieras som våld

1. Vi använder ”sexualiserade” istället för ”sexuella” övergrepp eftersom den senare termen tenderar att göra sex av våldtäkt. I den radikalfeministiska analysen har våldtäkt ingenting med sex att göra, utan betraktas som ett utövande av makt och dominans inom ramen för genusregimen/patriarkatet (Archard 1998; MacKinnon 2005).

mot kvinnor och etniska minoriteter, till exempel könsstympning, tvångsäkten-skap och prostitution (Europarådet 2011; FRA 2014).

Förändringar i vad vi i artikeln kallar mäns våldsproduktion har korresponde-rat med förändringar i föreställningar om maskulinitet, vilket tyder på att dessa två är sammankopplade. Maskulinitetsforskare har exempelvis dokumenterat en tydlig koppling mellan socialisering in i stereotypa hegemoniska maskulini-teter och en ökad risk för att såväl utsättas som att utsätta andra för olika former av våld (Hong 2010). Själva konstruktionen av det som räknas som våld är alltså relaterat till historiska köns- och maktrelationer, sociala indelningar och kate-goriseringar, ideologi och hegemoni (Hearn m.fl. 2016).

Mot denna bakgrund är syftet med artikeln att diskutera våld, maskulinitet och förändring, och förhållandet dem emellan, genom att placera våld i sig i centrum för analysen av mäns överordning, snarare än som en förklaring till eller en effekt av mäns överordning. Detta innebär att flytta sig bortom hetero-teliska tolkningar av våldsbegreppet, det vill säga tolkningar av våld som medel till ett annat mål, eller som mål för ett annat medel, såsom mäns kontroll över kvinnor och upprätthållandet av patriarkala institutioner och makt. Istället vill vi problematisera våld som autoteliskt: som mål i sig självt, en aktivitet, process och institution som innehåller sin egen mening eller syfte (Schinkel 2010). Detta har konsekvenser för relationen mellan maskulinitet och våld eftersom det förutsätter en förståelse av dessa som ömsesidigt formande och formerande – som multilateralt konstituerande snarare än en relation av beroende och oberoende variabler. Vi vill alltså undersöka möjligheten att förstå våld med hjälp av våld, våld som ett sammanhållet system.² Detta kan låta som ett cirkelreso-nemang, men är snarare en empirisk mätbar fråga.

I det följande avsnittet motiveras artikelns teoretiska och empiriska våldsför-ståelse. Därefter diskuteras tre våldsteoretiska analysramverk, där styrkor och svagheter identifieras. Här läggs den teoretiska grunden för att förstå våld som system. Därefter följer en diskussion av våld som system baserad på tidigare empirisk forskning. Här läggs den empiriska grunden för att förstå våld som system. Avslutningsvis diskuteras implikationerna av våld som organiserande princip och system för förståelsen av maskulinitet och förändring. Artikeln har alltså en teoretiserande ingång och begreppsutvecklande intention, där tidigare publicerad empiri används för att utforska och illustrera hur de teoretiska kopp-lingarna kan ta sig uttryck.

2. Detta angreppssätt ska inte förstås som bekräftande av tesen att våld göder våld (Elias 1939) eller som en cykel av våld (Fagan 2005). Vi är inte intresserade av att analysera våld på individnivå, utan av våld som system på makro-, meso och mikronivå och relationerna däremellan.

Våld som organiserande princip

Att utgå från våld som könsmaktsordningens organiserande princip ska förstås mot bakgrund av och i kontrast till våldets position i den svenska jämställdhetspolitiken. I denna positioneras våld som en av sex delorsaker till könsmaktsordningen, bredvid beslutsfattande, ekonomi, utbildning, obetalt arbete och hälsa. Men inom de senare fem områdena är ojämställdheten markant mindre påtaglig än inom våldsområdet. Det råder relativt jämn fördelning av makt och inflytande: 54 procent av riksdagens ledamöter är män och 11 av regeringens 22 ministrar är män. Den ekonomiska jämställdheten är relativt hög: med kontroll för ålder, yrke, utbildning och sektor utgör kvinnors årsinkomst 94 procent av mäns årsinkomst, och löneskillnaderna har stadigt minskat de senaste 25 åren. Män har något lägre utbildningsnivå än kvinnor: 38 procent av männen jämfört med 49 procent av kvinnorna har eftergymnasial utbildning. Det råder relativt jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet: män utför i genomsnitt 43 procent av det obetalda arbetet i hemmet (SCB 2019). Men avseende det sjätte delmålet, att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, ser fördelningen mellan män och kvinnor radikalt ojämn och olika ut: män är konsekvent och oproportionerligt överrepresenterade bland såväl våldsutövare som våldsutsatta i samtliga registrerade, rapporterade och dokumenterade former av våld (BRÅ 2019, 2020). Ett sätt att uttrycka detta är att säga att män har monopol på våldsproduktion: 87 procent av alla våldsutsatta uppger att förövaren är en man; 96 procent av samtliga misstänkta för våld i nära relation är män; 98 procent av de misstänkta för våldtäkt och sexuellt ofredande är män; och 99 procent av dem som döms för våldtäkt är män (BRÅ 2019, 2020; Olseryd 2014).

I det följande tittar vi närmare på tre olika våldsanalytiska ramverk och förklaringsansatser: den konventionella psykologiska, kriminologiska och sociologiska ansatsen; den feministiska ansatsen; den systemorienterade ansatsen.

Våldsanalytiska ramverk och förklaringsansatser

Konventionella psykologiska, kriminologiska och sociologiska förklaringsansatser har fokuserat individens fysiska våldsanvändning. Den psykologiska våldsforskningen, som tidigt studerade mäns våld mot kvinnor även om det inte benämndes som sådant, förklarade våldsutövandet med hjälp av patologiska termer och begrepp. Våldets orsaker förläggs i olika former av missbruk eller social missanpassning (Andershed 2020): Våldet ses som ett uttryck för individuella personlighetsstörningar, bristande impuls kontroll (Dutton 2006), eller som ett uttryck för missbruk av alkohol och droger (Kaufman Kantor & Straus 1987). En sådan våldsanalys synliggör våldets riktning från de marginaliserade och relativt underordnade, och gentemot de dominerande och relativt överordnade.

Våld görs alltså till ett uttryck för avsaknad av privilegier och makt. Även inom den konventionella sociologiska våldsforskningen har våld förklarats som ett uttryck för avsaknad av makt, men istället för individuella förklaringsfaktorer har strukturella sådana, ofta relaterade till social klass, stått i centrum (Aaltonen m.fl. 2012; Durkheim 1952; Merton 1968). Även denna våldsanalys analyserar våldets riktning från de marginaliserade och relativt underordnade, och mot de dominerande och relativt överordnade.

De feministiska förklaringsansatserna vidgar våldsbegreppet och synliggör maktordningar mellan kvinnor och män, och män emellan. Våldet förstås som fysiskt, sexualiserat, psykologiskt, ekonomiskt, verbalt, emotionellt och som producerat i såväl online- som offlinekontexter. Våldet kan vara mer eller mindre avsiktligt och medvetet syfta till att inte bara hindra, straffa eller reglera, utan även till att psykologiskt kränka, kontrollera och trakassera (Holmberg m.fl. 2015; Stark 2007). Våld kan utgöra en resurs i situationer där andra resurser saknas (Connell 2002; Messerschmidt 1993), förvisso som ett uttryck för avsaknad av makt gentemot andra män där män använder våld i brist på tillgång till alternativa sätt att göra maskulinitet (Gottzén 2013; Hearn 2014), men som ett uttryck för makt gentemot det relativt underordnade objektet för våldsutövandet. I den feministiska våldsforskningen är alltså våldets riktning omvänd: från överordnad mot underordnad, från relativt privilegierad mot relativt marginaliserad. Den feministiska våldsforskningen synliggör hur våldsanvändningen består av en uppsättning strukturella privilegier, exempelvis vad gäller ekonomi, arbete, språk och sociala nätverk, snarare än utanförskap eller underordning (Strid 2020). Våld analyseras utifrån strukturellt normaliserade faktorer och ses som normaliserat snarare än som en individuell avvikelse (Hester m.fl. 1996; Lundgren 2004; Lundgren m.fl. 2001; Lövkrona 2001).

Gemensamt för dessa två förklaringsansatser – de konventionella och feministiska analyserna – är att våld antingen används för att förklara något annat (mäns överordning) eller för att förklaras av något annat (mäns överordning respektive mäns underordning). Våld betraktas alltså som *heteroteliskt*, som en enhet existerandes för något annat ändamål eller syfte, utanför eller bortsett från sig själv (jmf. Galtung 1967 och ”heterotelic values”). Dessutom utgör förhållandet en vetenskapsteoretisk spänning eftersom våld samtidigt förklaras av eller förklarar mäns överordning och av dess diametrala motsats, mäns underordning.

Den systemorienterade förklaringsansatsen bygger vidare på den feministiska vidgade och könade våldsförståelsen men breddar analysen ytterligare, bortom den mellanmännliga nivån, och inkluderar även den mellanstatliga och inomstatliga nivån samt relationerna däremellan. Systemanalys och dess kritiker har en lång sociologisk tradition, från Parsons (1951) och framåt, och kan i dess

mest basala form beskrivas som ett nätverk av relationer som utgör en sammanhängande helhet mellan individer, grupper och institutioner, på mikronivå, mesonivå och makronivå. Den argumentation som förs här, genom att utgå från våld som könsmaktsordningens organiserande princip, innebär att förstå våld teoretiskt som ett sådant system, och att testa det empiriskt. Vi argumenterar för följande: Om det finns samband mellan mäns våldsproduktion så att ökning eller minskningar i våldsproduktion på en av systemets nivåer samvarierar med ökning eller minskningar i våldsproduktion på andra nivåer, så kan våld förstås som ett system. Med våld på systemnivå avses här mellanmänniskt våld (mikronivå), mellanstatligt våld (makronivå) och inomstatligt våld (mesonivå). Mäns våld som könsmaktsordningens organiserande princip och som autotekniskt kan alltså undersökas genom hypotesen att våld utgör ett sammanhängande system, konstituerat av våld mellan individer, grupper och institutioner på samtliga nivåer.

I det följande demonstreras detta empiriskt genom analys av statistiska samvariationer mellan våldsformer på multipla nivåer. Detta illustrerar vi nedan genom att ta ett nytt analytiskt grepp på tidigare forskning baserad på data från OECD (se Walby 2009).

Våld som system: mellanmänniskt, mellanstatligt, och inomstatligt våld

Att begreppsliggöra våld som system betyder att lyfta perspektivet och utforska våld på mikronivå, mesonivå och makronivån och sambanden dem emellan, snarare än att utforska våld på endast en av dessa nivåer. Vi vill alltså undersöka mäns våld på mellanmänniskt, mellanstatligt, och inomstatligt nivå samtidigt. Ett sådant perspektiv innebär att vi sätter mäns våldsproduktion i centrum för analysen och ställer frågan: Finns det samvariationer mellan multipla former av våld på samtliga nivåer som utgör ett sammanhållet och urskiljbart system av våld?

Våldsproduktion utgör ett sammanhängande och oberoende system: Ökningar eller minskningar på mellanmänniskt, mellanstatligt, och inomstatliga nivåer samvarierar. Det betyder att förändringar i våldsnivåer i en form korrelerar med förändringar i våldsnivåer i en annan form. Sociologen Sylvia Walby (2009) har med hjälp av data från samtliga OECD-länder undersökt korrelationer mellan mäns våldsproduktion på systemets tre nivåer (se tabell 1):

- Det mellanmänniska våldet definieras i termer av hur våldsamma medborgarna är mot varandra. Det kan utgöras exempelvis av våld i nära relationer, misshandel, mord och våldtäkt. I analysen nedan används mäns dödliga våld som indikator, operationaliserad som mord: mansmord och kvinnomord.

- Det mellanstatliga våldet avser hur våldsamt staten är mot andra stater. Våldet kan utgöras av krig, krigsberedskap och prioritering av militärens resurser på bekostnad av andra policydomäner. I analysen nedan används militarisering som indikator, operationaliserad som: i) staters krigsberedskap, mätt i militära utgifter som procent av BNP, och ii) staters prioritering av våld över andra områden, mätt i militära utgifter som procent av statens utgifter.
- Det inomstatliga våldet handlar om hur våldsamt staten är inom dess gränser, mot dess medborgare. Det kan utgöras av frihetsberövande och dödsstraff. I analysen nedan används följande indikatorer: i) staters dödande av medborgare, mätt som tid sedan dödsstraffets avskaffande, och ii) staters frihetsberövande av dess medborgare, mätt som fängelseinterner.

Tabell 1: Våldssystem

	<i>Mord</i>	<i>Interner</i>	<i>Dödsstraff</i>	<i>Militära utgifter % av statliga utgifter</i>	<i>Militära utgifter % av BNP</i>
<i>Mord</i>	1				
<i>Fängelseinterner</i>	.851**	1			
<i>Dödsstraff</i>	.454**	.589**	1		
<i>Militära utgifter i % av statliga utgifter</i>	.681**	.629**	.787**	1	
<i>Militära utgifter i % av BNP</i>	.658**	.614**	.332	.786**	1
<i>Polisräta utgifter i % av BNP</i>	.671**	.660**	.037	.121	.551*

Källa: Reviderad från Walby 2009, 311 (Tabell 8.10), primärdata från OECD

Analysen visar statistiskt signifikanta samband mellan samtliga nivåer och samvariationer mellan mord (mellanmänsklig nivå), militarisering/krigsberedskap (mellanstatlig nivå) och dödsstraff (inomstatlig nivå). Kanske mest anmärkningsvärt är de starka sambanden mellan mäns mellanmännsliga våld och militarisering. Resultaten visar alltså att ju högre grad av militarisering (ju högre grad av krigsberedskap) desto högre är nivåerna av mäns dödliga våld mot kvinnor och mot andra män. De statistiskt signifikanta korrelationerna mellan mäns våldsproduktion på samtliga tre nivåer tycks visa att våld utgör ett sammanhängande system, på så vis att variationer i en våldsform korrelerar med variationer i en annan. Kausaliteten, det vill säga vad som orsakar vad, är en annan empirisk fråga som svårligen kan undersökas med föreliggande material.

Våld som maskulinitetskonstituerande

Vad innebär nu detta för vår förståelse av maskulinitet och våld, och relationen däremellan? Där tidigare forskning har argumenterat för att en del maskuli-

nitetskonstruktioner är mer våldsamma än andra, vill vi med systemanalysen diskutera våld som grundläggande för att överhuvudtaget förstå maskuliniteter och dess konstruktioner. Att våld tycks utgöra könsmaktsordningens organiserande princip och ett system, innebär att vi måste teoretisera maskulinitet och mäns praktiker med våld som utgångspunkt. Vårt angreppssätt och resultat skiljer sig alltså från forskning där maskulinitetskonstruktioner används för att förklara våldsproduktion (Gottzén 2013), eller från forskning där omsorg används för att förstå maskulinitet (Axelsson 2019). Detta har konsekvenser för relationen mellan maskulinitet och våld eftersom det förutsätter en förståelse av dessa som ömsesidigt formande och formerande.

För att förstå detta samband mellan maskulinitet och mäns praktiker och våld verkar det rimligt att fråga vad maskulinitet är. Denna fråga kan naturligtvis besvaras på många olika sätt, med allt från biologiska definitioner till performativa identifikationer. Men istället för att ge en fast definition av vad maskulinitet är, använder vi en operativ förklaring till hur man förstår och arbetar med maskuliniteter ur ett samhällsvetenskapligt perspektiv. I detta perspektiv är maskulinitet inte en sak, utan en relation eller en uppsättning relationer, praktiker, processer och ideologi (Hearn 2014). Detta innebär att det inte finns en form av maskulinitet, en form eller sätt att vara en man, utan flera. Denna insikt var framträdande i Connells (1995) begreppsapparat av ”hegemoniska”, ”underordnade”, ”marginaliserade” och ”delaktiga”³ maskuliniteter. Hegemoni – ett Gramscianskt koncept – svarar på frågan om hur vissa maktförhållanden (re)produceras, och används av Connell (och andra) för att förklara funktionen och stabiliteten hos mäns dominans över kvinnor och andra män. Det sätt på vilket detta utförs av män är i själva verket inte alltid genom direkt våldsanvändning, utan genom indirekt våld, latent våld, hot om våld eller kontroll – genom acceptans och avsaknad av motstånd. Hegemonisk maskulinitet, som den hierarkiskt högsta maskuliniteten, är i en position av dominans över andra maskuliniteter. Men trots att dessa andra domineras, gynnas de av den övergripande manliga dominansen och könsmaktsordningen. Det är denna samtidighet av hierarkiska strukturer, vilka upprättas av repressiva element, och fördelarna för andra maskuliniteter som kännetecknar stabiliteten hos hegemoniska maskuliniteter. Med andra ord ger begreppet hegemonisk maskulinitet ett ramverk för att besvara frågan om ”how particular groups of men inhabit positions of power

3. Connells, och andras, engelska term är ”complicit”, vilken översätts olika av olika forskare. En av de mest citerade maskulinitetsforskaren som skriver på svenska, Lucas Gottzén (google scholar: 1639 citeringar, h-index 20), använder delaktiga/förhandlande, Kalle Berggren i detta nummer använder medskyldig. Bägge termerna är användbara. Vi föredrar delaktig eftersom vi förstår maskulinitet i relation till varandra och patriarkatet. Genom att benämna en maskulinitet som medskyldig impliceras en sorts icke-medskyldighet i relationen mellan andra maskuliniteter.

and wealth, and how they legitimate and reproduce the social relationships that generate their dominance” (Carrigan m.fl. 1985: 92). Frågan är: På vilken grund utvecklas denna dynamik och vad möjliggör dess stabilitet eller förändring?

Våld, maskulinitet och förändring

Homosociala kontexter, det vill säga sociala platser och former av mäns normerande samvaro och dess konsekvenser, är konstitutiva för den sociala konstruktionen av olika former av maskulinitet (Bourdieu 2001; Connell 1995; Meuser 2001, 2008). Det är i denna hierarkiska dynamik som våld spelar en central roll för hegemoniska maskuliniteter, och dess potentiella förändring. I enlighet med Connell argumenterar den tyska sociologen Michael Meuser (2001) att den kollektiva konstruktionen av hegemonisk maskulinitet, på basis av homosociala utrymmen och de ”allvarliga konkurrensspel” som där pågår, konstrueras hierarkiskt genom våld (Meuser 2008; jmf. Alsarve och analysen av mansdominans inom lagidrott, detta nummer, samt Petterssons redogörelse för gruppspekter av brott i pojk- och mansgrupperingar). Sådant konkurrensspel äger rum på homosociala platser som idrottsföreningar (kopplade till hälsa), studentföreningar (kopplade till utbildning), bland politikiska eliter (kopplade till makt och inflytande) och inte minst inom militären – en explicit arena för våldsproduktion och i vår systemanalys sammanhängandes med andra former av mäns våldsproduktion. Våldets betydelse och funktion, våldet som organiserande princip, synliggörs i det ömsesidiga erkännandet som upprättas med våld i centrum för simultan rivalitet och samhörighet på dessa platser (Meuser 2008). Här upprättas våld som konstitutivt för den kollektiva konstruktionen av hegemonisk maskulinitet – våld som ”fabric of masculinity”. Betoningen på vikten av våld i konstruktionen av (hegemoniska) maskuliniteter förs i många diskussioner av förhållandet mellan maskulinitet och våld i allmänhet, såväl som i specifika, djupgående analyser av organisationer och våld/organisationsvåld (Hearn & Parkin 2001). Sådana studier betonar vikten av våld som en konstitutiv ram för analysen av maskulinitet och manlig dominans. De kan därmed läsas som en indikation på att det ömsesidiga konstitutiva förhållandet mellan maskulinitet och våld. Med andra ord, maskuliniteter som ses som konstruerade av den konstitutiva upplevelsen av våld och konstitutiv användning av våld.

Observationerna ovan kan också bidra till att konkretisera förändring i sig. Även om förändring ofta betraktas som något som ska ”göras” mot eller med män, är det lätt att glömma den gränsöverskridande utvecklingen och deras effekter på män. Meusers analys av (långsam) upplösning av homosociala utrymmen är signifikant för förändring, inte minst eftersom den militära våldsproduktionen samvarierar med mäns våld mot kvinnor. Detta innebär att det inte nödvändigtvis är maskuliniteter som måste förändras, utan mäns vålds-

ma praktiker och vad Hearn (2015) beskriver som ett långsiktig socio-politiskt omstörtande av den sociala kategorin män.

Slutsatser

Artikeln har, med utgångspunkt i våld som autoteliskt och som organiserande princip, undersökt mäns våldsproduktion och våld som ett sammanhållet system. Vi har använt ”mäns monopol på våldsproduktion” för att fånga mäns överrepresentation i alla former av våldsproduktion, på mellanmänsklig, mellanstatlig, och inomstatlig nivå. Artikeln visar att mäns våld kan förstås som samtidigt heterotiskt och autoteliskt, där den svenska jämställdhetspolitiken i likhet med den konventionella psykologiska, sociologiska och till viss del den feministiska våldsteorin använder den förra förståelsen, medan våld som systemteori använder den senare. Med den senare förståelsen, den autoteliska, kan våld förklara våld: Mäns våld utgör ett sammanhållet system, där förändringar i en domän leder till förändringar i andra domäner. Detta visar sig bland annat genom att det finns ett samband mellan mäns våld mot kvinnor och andra män och statens grad av militarisering/ krigsberedskap.

Vi har också argumenterat för att en autotelisk systemförståelse av våld, enligt vilken våld medför våld, är konstitutivt, det vill säga grundläggande bestämmande, i själva förståelsen och görandet av maskulinitet. Maskulinitet och mäns praktiker kan inte lösgöras från våld och våldsamma praktiker; dessa är ömsesidigt formande och formerande. Emellertid är såväl våldsförståelser som maskulinitet historisk föränderliga, även om mäns monopol på våldsproduktion är förhållandevis konstant. En teori om förändring kräver därför vidare analys av de historiskt specifika relationerna och praktikerna av maskulinitet och våld. En teori om förändring förutsätter teoretisering av maskulinitet och våld som samverkande domäner, som medberoende.

Avslutningsvis, om maskulinitet och mäns praktiker är baserade på våld och våldspraktiker, på såväl den konstitutiva erfarenheten av våld som det konstitutiva användandet av våld, så är uttrycket ”våldsamma maskuliniteter” en oxymoron.

Artikeln har dragit nytta av diskussioner som förts inom det VR-finansierade forskningsprojektet *Regimes of Violence: Theorising and Explaining Variations in the Production of Violence in Welfare State Regimes*, med Sofia Strid (PI), Dag Balkmar, Jeff Hearn (Örebro universitet) och Anne Laure Humbert (Oxford Brookes University).

Författarna tackar den anonyma granskaren och gästredaktörerna för deras mycket hjälpsamma kommentarer.

Referenser

- Aaltonen, M., Kivivouri, J., Martikainen, P. & Salmi, V. (2012). Socio-economic status and criminality as predictors of male violence: Does victim's gender or place of occurrence matter? *British Journal of Criminology* 52(6), 1192–1211.
- Andershed, H. (2020). *Hur mycket våld orsakas av alkohol? – Krimprofessorn svarar*. Örebro universitet online. https://www.youtube.com/watch?v=5xFoIABL4_E&fbclid=IwAR0mso66OpGJJR38JCQ4w_-X1FCgs-9Z5cbx1FpkUMIquDLuKMSj_dHnfE4 [2020-03-11].
- Archard, D. (1998). *Sexual consent*. Boulder: Westview Press.
- Axelsson, T. (2019). *När män möts som pappor: Fadrandets politik och praktik i det jämställda och pappavänliga Sverige*. Örebro: Örebro universitet.
- Bergenheim, Å. (2005). *Brottet och förövaren*. Stockholm: Carlsson förlag.
- Bourdieu, P. (2001). *Male domination*. Stanford: Stanford University Press.
- BRÅ (2019). *Statistik utifrån brottstyp: Våldtäkt och sexualbrott*. <https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/valdtakt-och-sexualbrott.html> [2020-05-06].
- BRÅ (2020). *Kriminalstatistik 2019. Misstänkta personer. Sveriges officiella statistik*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Carrigan, T., Connell, B. & Lee, J. (1985). Toward a new sociology of masculinity. *Theory and Society*, 14(5), 551–604.
- Connell, R. W. (1995). *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Connell, R. W. (2002) On hegemonic masculinity and violence: Response to Jefferson and Hall. *Theoretical Criminology* 6(1), 89–99.
- Durkheim, E. (1952). *Suicide: A study in sociology*. London: Routledge.
- Dutton, D. G. (2006). *Rethinking Domestic Violence*. Vancouver: University of British Columbia Press.
- Elias, N. (1939). *The civilizing process: The history of manners and state formation and civilization*. London: Blackwell.
- FRA (European Agency of Fundamental Rights) (2014) *Addressing forced marriage in the EU: Legal Provisions and Promising Practices*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Europarådet (2011) *Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet*. Europarådets fördragserie 210. Strasbourg.
- Fagan, A. A. (2005). The relationship between adolescent physical abuse and criminal offending: Support for an enduring and generalized cycle of violence. *Journal of Family Violence* 20(5), 279–290.
- Galtung, J. (1967). *Theories of peace. A synthetic approach to peace thinking*. Oslo: International Peace Research Institute.
- Gottzén, L. (2013). Skam, maskulinitet och respons på mäns våld mot kvinnor. *Socialvetenskaplig tidskrift* 20(2), 75–92.
- Hearn, J. (2014). Men, masculinities and the material(-)discursive. *NORMA* 9(1), 5–17.

tema

- Hearn, J. (2015). *Men of the world. Genders, globalizations, transnational times*. London: Sage.
- Hearn, J. & Parkin, W. (2001). *Gender, sexuality and violence in organizations: The unspoken forces of organization violations*. London: Sage.
- Hearn, J., Strid, S., Husu, L., & Verloo, M. (2016). Interrogating violence against women and state violence policy: Gendered intersectionalities and the quality of policy in The Netherlands, Sweden and the UK. *Current Sociology* 64(4), 551–567.
- Hester, M., Kelly, L. & Radford, J. (red) (1996). *Women, violence and male power: Feminist activism, research and practice*. Buckingham: Open University Press.
- Hong, L. (2010). Toward a transformed approach to prevention: Breaking the link between masculinity and violence. *Journal of American College Health* 48(6), 269–279.
- Holmberg, C., Enander, V. & Lindgren, A. L. (2015). Ett litet ord betyder så mycket: Alliansregeringen, Handlingsplanen och betydelseförskjutningar av begreppet mäns våld mot kvinnor. *Sociologisk Forskning* 52(3), 257–278.
- Hydén, M. (1995). *Krinnomisshandel inom äktenskapet: Mellan det omöjliga och det möjliga*. Stockholm: Liber.
- Kaufman Kantor, GF. & Straus, MA. (1987). The “drunken bum” theory of wife beating. *Social Problems* 34(3), 213–230.
- Lundgren, E. (2004). *Våldets normaliseringsprocess*. Stockholm: Riksorganisationen för kvinno- och tjejjourer i Sverige.
- Lundgren, E., Heimer, G., Westerstrand, J. & Kalliokoski, A-K. (2001). *Slagen dam: Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfattningsundersökning*. Brottsoffermyndigheten och Uppsala universitet.
- Lövkrona, I. (2001). *Mord, misshandel och sexuella övergrepp: Historiska och kulturella perspektiv på kön och våld*. Lund: Nordic Academic Press.
- MacKinnon, C. (2005). *Women's lives, men's laws*. Cambridge: Harvard University Press.
- Merton, RK. (1968). *Social theory and social structure*. New York: Free Press.
- Messerschmidt, J. W. (1993). *Masculinities and crime: Critique and reconceptualization of theory*. Lanham: Rowman and Littlefield.
- Meuser, M. (2008). Ernste Spiele: zur Konstruktion von Männlichkeit im Wettbewerb der Männer. In Rehberg, K-S. (red) *Die Natur der Gesellschaft: Verhandlungen des 33. Kongresses der Deutschen Gesellschaft für Soziologie in Kassel 2006*. Frankfurt am Main: Campus Verlag.
- Meuser, M. (2001). Zur kollektiven Konstruktion hegemonialer Männlichkeit. In von Janshen, D. & Meuser, M. (red) *Schriften des Essener Kollegs für Geschlechterforschung. Essen: Essener Kollegs für Geschlechterforschung*. Duisburg: Universität Duisburg Essen.
- Nyström, J. (2009). *Kriminaliseringen av våldtäkt inom äktenskapet: En granskning av 1962 års brottsbalk och dess bibang*. Lund: Lunds universitet.
- Olseryd, J. (2014). *Gärningspersoners kön och ålder vid misshandel, hot, rån och sexualbrott*. Stockholm: Brottsförbyggande rådet.
- Parsons, T. (1951). *The social system*. England: Routledge.

- Proposition 2017/18:177. *En ny sexualbrottslagstiftning byggd på frivillighet*. Justitiedepartementet.
- Regeringen (2016). *Makt, mål och myndighet – en feministisk politik för en jämställd framtid*. Regeringens skrivelse 2016/17:10. Socialdepartementet.
- SCB (Statistiska centralbyrån) (2019) *Jämställdhetsstatistik och indikatorer*. Publicerad 2019-02-17. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/jamstallldhet/jamstallldhetsstatistik/> [2020-05-05].
- Schinkel, W. (2010). *Aspects of violence: A critical theory*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Stark, E. (2007). *Coercive control: The entrapment of women in personal life*. Oxford: Oxford University Press.
- Straus, M. A., Gelles, R. J. & Steinmetz, S. K. (1980). *Behind closed doors: Violence in the American family*. New York: Anchor Books.
- Strid, S. (2020, kommande) Betydelser av könsstämpning hos migrerade minoriteter i Sverige. En feministisk våldsforskningsanalys. *Sociologisk Forskning* (accepterad för publicering 15 april 2020).
- Walby, S. (1989). Theorising patriarchy. *Sociology* 23(2), 212–234.
- Walby, S. (2009). *Globalization and inequalities: Complexity and contested modernities*. Los Angeles: Sage.